

KÜMNES PÜHAPÄEV PÄRAST NELIPÜHA AD 2023

Mt 25:14–30 (Õp 14:21–22.25.31; 2Kr 8:9–15)

14 Sest sellega on lugu just nagu mehega, kes enne võõrsile minemist kutsus oma sulased ja andis oma varanduse nende kätte.

15 Ühele andis ta viis talenti, teisele kaks ja kolmandale ühe, igapähele tema suutlikkust mööda, ning läks ära võõrsile.

16 Kohe läks see, kes oli saanud viis talenti, ja kauples nendega ning sai teist viis.

17 Nõndasamuti ka kaks talenti saanu sai teist kaks juurde.

18 Aga kes oli saanud ühe, läks ja kaevas maasse augu ning peitis ära oma isanda raha.

19 Pika aja pärast tuli nende sulaste isand koju ja nõudis neilt aru.

20 Siis astus ta ette see, kes oli saanud viis talenti, lisas sellele teist viis talenti ja ütles: «Isand, sa andsid mulle viis talenti, ennäe, ma olen saanud teist viis talenti!»

21 Ta isand lausus talle: «Tubli, sa hea ja ustav sulane, sa oled olnud ustav pisku üle, ma panen su palju üle. Mine oma isanda rõõmupeole!»

22 Ka kaks talenti saanu ütles ta ette astudes: «Isand, sa andsid mulle kaks talenti, ennäe, ma olen saanud teist kaks talenti!»

23 Ta isand lausus talle: «Tubli, sa hea ja ustav sulane, sa oled olnud ustav pisku üle, ma panen su palju üle. Mine oma isanda rõõmupeole!»

24 Siis astus tema ette ka see, kes oli saanud ühe talendi, ja ütles: «Isand, ma tean, et sa oled vali mees, sa lõikad sealt, kuhu sa ei ole külvanud, ja kogud sealt, kuhu sa ei ole puistanud.

25 Ja ma kartsin, läksin ära ja peitsin sinu talendi maa sisse. Vaata, siin on sinu oma!»

26 Tema isand aga vastas talle: «Sa halb ja laisk sulane! Sa teadsid, et ma lõikan sealt, kuhu ma ei ole külvanud, ja kogun sealt, kuhu ma ei ole puistanud.

27 Siis sa oleksid pidanud mu raha andma pankurite kätte, ja tulles ma oleksin saanud oma osa kätte vahekasuga.

28 Võtke nüüd tema käest talent ära ja andke sellele, kellel on kümme talenti!

29 Sest igapähele, kellel on, antakse, ja tal on rohkem kui küllalt, kellel aga ei ole, selle käest võetakse ära seegi, mis tal on.

30 Ja kõlbmatu sulane heitke välja kaugele pimedusse, seal on ulgumine ja hammaste kiristamine!»

Just nagu inimene ennast võõrsile minema asutades kutsus oma orjad ja andis neile üle selle, mis tal oli: ja nii andis ta sellele viis talenti, tollele kaks talenti, tollele aga ühe, igapähele tema võimete järgi, ja asus reisile. Kohemaid läks viis talenti saanu ja pani need tööle ning teenis nende pealt veel viis. Samamoodi teenis too kahega veel kaks. Ühe saanu kaevas aga ära minnes maasse augu ja peitis oma isanda hõberaha ära. Palju aja

pärast tuleb nende orjade isand ja peab nendega üheskoos aru. Ja viis talenti saanu toob ette astudes esile teised viis talenti, üteldes: «Isand, viis talenti sa usaldasid mulle: vaata, ma teenisin nende pealt veel viis talenti.» Tema isand ütles aga talle: «Hästi tehtud, sa hea ja ustav ori! Väheste asjade üle olid sa ustav, ma panen su paljude üle. Mine oma isanda rõõmusse!» Aga ka kaks talenti saanu ütles ette astudes: «Isand, kaks talenti sa usaldasid mulle: vaata, ma teenisin nende pealt veel kaks talenti.» Tema isand ütles talle: «Hästi tehtud, sa hea ja ustav ori! Väheste asjade üle olid sa ustav, ma panen su paljude üle. Mine oma isanda rõõmusse!» Aga ka ühe talendi saanu ütles ette astudes: «Isand, ma teadsin sinust, et sa oled karm mees, lõigates sealt, kuhu sa pole külvanud, ja kogudes sealt, kuhu sa pole laiali puistanud, ja hirmuga ära minnes ma peitsin su talendi maasse. Vaata, sul on su oma!» Vastates aga ütles tema isand talle: «Sa vilets ja laisk ori! Kui sa teadsid, et ma lõikan sealt, kuhu ma pole külvanud, ja kogun sealt, kuhu ma pole puistanud, siis sa oleksid pidanud viskama mu hõbeda rahavahetajatele ja tulles ma oleksin saanud oma kätte vahekasuga. Võtke nüüd temalt talent ära ja andke sellele, kellel on kümme talenti, sest kõigile, kellel on, peab antama, ja tal saab olema ülikülluses, sellelt aga, kellel pole – ka see, mis tal on, tuleb talt ära võtta! Ja see kasutu ori heitke välimisse pimedusse, sinna, kus on kaebamine ja hammaste kiristamine.»

Sissejuhatus

Esimese evangeeliumi autoriks on kiriku pärimuse järgi Alfeuse poeg Matteus, kelle Jeesus kutsus apostlite hulka Kapernaumas, kus ta pidas tõlneriametit (Mt 9:9). Pärast Jeesuse taevasseinemist tegutses Matteus esialgu Palestiinas; tema hilisema elu kohta meil kindlad teated puuduvad. Kiriku traditsioon märgib paikadena, kuhu ta oma kuulutustööga jõudis, Etioopiat, Pärsiat ja Partiat, kus ta olla ka märtrina surnud.

Vana pärimuse järgi kirjutanud Matteus oma evangeeliumi esmalt aramea keeles, hiljem olla see tõlgitud kreeka keelde. Evangeeliumi tekkeajaks peab varasem pärimus aega enne Jeruusalemma piiramist ja hävitamist aastal 70, uuemad autorid nihutavad evangeeliumi tekkeaja enamasti sellest hilisemaks (väites ühtlasi, et evangeeliumi autor on teadmata).

Üheks Matteuse evangeeliumi silmatorkavaks jooneks on Vana Testamendi prohvetikuulutuste täitumise rõhutamine. Sellest võib järeldada, et Matteusele oli oluline oma kaasmaalaste – ja usukaaslaste – veenmine selles, et Jeesus on tõesti töötatud ja oodatud Messias. Teisalt on Matteuse evangeeliumis selgelt tajutav universaalsuse-taotlus, mis kinnitab, et ligipääs Kristuses ilmunud armule on avatud kõigile rahvastele.

Viimasest tunnistab ka Jeesuse sugupuu kohe evangeeliumi alguses. Kuigi see algab sõnadega «Jeesuse Kristuse, Aabrahami poja, Taaveti poja sugupuu» (Mt 1:1), ei ole selle

eesmärgiks mitte ainult kinnitada Jeesuse juriidilist põlvnemist Taaveti kuninglikust soost, vaid rõhutada, et Jeesus on «Aabrahami poeg», s.t toosama töötatud Seeme, kelle nimel «õnnistavad endid kõik maailma rahvad» (1Ms 22:28; vrd Gl 3:8).

Selle universaalsuse-taotlusega sobituvad suurepäraselt ka Matteuse evangeeliumi lõpusõnad: «Minule on antud kõik meelevald taevas ja maa peal. Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:18–20)

Laias laastus jaguneb Matteuse evangeelium kolmeks¹:

Mt 1:1–4:16	sissejuhatus ja ettevalmistus;
Mt 4:17–16:20	Jeesuse tegevus Galileas;
Mt 16:17–28:20	Jeesuse teekond Jeruusalemma, kannatused, surm, ülestõusmine ja taevasseminemine.

Matteuse jutustamislaad ei jäta muljet, nagu üritaks ta uskmatut või kõhklevat lugejat veenda, vaid pigem on tegemist selgitava ja õpetusliku tekstiga, mis on mõeldud juba olemasolevale kristlikule kogudusele, kes on juba ära tundnud või just ära tundmas oma kutsumust missiooniks kõigi rahvaste juures. Nii on, nagu öeldud, Matteuse evangeelium ühelt poolt üsna «juutlik» tekst oma rohkete Vana Testamendi tsitaatidega, teisalt aga – ka nendesamade tsitaatide valikut arvestades – avatud ka paganaille.

Suurepäraselt näitavad neid mõlemat poolt Jeesuse avaliku tegevuse alguse kohal seisvad prohvet Jesaja sõnad: «Sebulonimaa ja Naftalimaa, mere teel, sealpool Jordanit, paganate Galilea, rahvas, kes istub pimeduses, on suurt valgust näinud, ja neile, kes istuvad surma maal ja surma varjus – neile tõuseb valgus!» (Mt 4:15j; vrd Js 8:23–9:1), millele evangelist lisab: «Sellest ajast peale hakkas Jeesus kuulutama: «Parandage meelt, sest taevariik on lähedal!»» (Mt 4:17)

Keelelisi märkuseid

Mehega – ἄνθρωπος – «inimene».

Enne võõrsile minemist – ἀποδημῶν – sõna ἀποδημέω – «välismaale reisima» – koosneb lahutamist ja eemaldamist tähistavast eessõnast ἀπό ning sõnast δῆμος – «rahvas» (eeskätt poliitilise üksuse tähenduses, nagu näiteks inglise keeles *nation*). Võiks tõlkida ka: «[ennast] võõrsile minema asutades».

¹ Üks huvitav võimalus Matteuse evangeeliumi algusosa ülesehituse vaatlemisel on selle võrdlemine viie Moosese raamatuga: Mt 1 – alguslood (1Ms); Mt 2 – pagendus Egiptuses ja naasmine (2Ms); Mt 3 – Seadus (3Ms; vrd Mt 3:15); Mt 4 – kõrbes (4Ms); Mt 5–7 – Uus Seadus (5Ms).

Oma sulased – τούς ἰδίους δούλους – sõna δοῦλος tuleneb verbist δέω – «siduma», «kinnitama», «[kellegagi] seotud olema», «[kellelegi] kuuluma» – ning tähistab pigem orja kui sulast.²

Andis – παρέδωκεν – sõna παραδίδωμι tähendab «üle andma», «[kellegi kätte] andma», «[kellegi meelevalda] loovutama», ka (negatiivses tähenduses) «ära andma».

Varanduse – τὰ ὑπάρχοντα – sõna ὑπάρχω võib tähistada [kuskilt] pärit olemist, aga ka seda, mida keegi omab või mis ta [tõeliselt/olemuslikult] on.

Talenti – τάλαντα – τάλαντον on eeskätt kaaluühik. Attika talent oli umbes 26 kg hõbedat³ ning vastas 6000 drahmile (umbes 5300 teenarile).⁴

Kohe – sõna εὐθέως tähendab «kohe», «sedamaid», «ühtäkki». Mõnedes käsikirjades seisab see sõna 15. salmi lõpus, tähistades isanda toimimist, mõnedes aga 16. salmi alguses, tähistades orja tegutsemist.

Kauples nendega – ἠργάσατο ἐν αὐτοῖς – sõna ἐργάζομαι tähendab «töötama», «tegemea», «[millegi heaks/saavutamiseks] tegutsema/vaeva nägema». Võiks tõlkida ka: «panustas neisse» või «pani need tööle».

Sai – ἐκέρδησεν – sõna κερδαίνω tähendab «tulu saama», «kasumit saama», «[millegi pealt] kasumit teenima», «saavutama».

Läks – ἀπελθὼν – sõnasõnalt: «ära minnes».

Isanda – τοῦ κυρίου – sõna κύριος on Uues Testamendis enamasti Jumalale (ja Kristusele) reserveeritud tiitel, algses tähenduses «peremees», «omanik», «isand», «valitseja».

Raha – τὸ ἀργύριον – sõna ἀργύριον tähendab «hõbe», «raha», «hõbemünt», «hõbetükk».

Pika – πολὺν – sõnasõnalt: «palju».

Tuli – ἔρχεται – «tuleb».⁵

² Kristlaste kui «Jumala orjade» peale mõeldes ei ole rõhk mitte sellel, nagu oleks tegemist «alamast soost» olenditega, vaid sellel, et nad kuuluvad Jumalale, on oma Issanda omad.

³ Praeguses vääringus umbes 20 000 eurot.

⁴ Kui arvestada tavaliseks päevapalgaks üks teenar, oleks ühe talendi teenimiseks pidanud töötama ilma puhkepäevadeta neliteist ja pool aastat.

⁵ Viimases eestikeelses redaktsioonis (ja EELK Kirikukäsiraamatu Lugemiste raamatus) on originaalis kasutatud oleviku ajavorm tõlgitud tihtipeale lihtminevikuks. Tegemist on väga kahetsusväärse stilistilise eksimusega, kuna oleviku kasutamine taolistes kohtades on oluline jutustuse dünaamika tajumiseks.

Nõudis neilt aru – συναίρει λόγον μετ' αὐτῶν – sõnasõnalt võiks tõlkida: «peab nendega üheskoos aru».

Lisas – προσήνεγκεν – sõnasõnalt: «tõi ette», «tõi esile».

Ütles – λέγων – «üteldes».

Andsid mulle – μοι παρέδωκας – võiks tõlkida ka: «andsid mulle üle», «usaldasid minu hoolde».

Tubli – εὖ – õigem oleks tõlkida: «Hästi tehtud!»

Ustav – πιστέ – sõna πιστός – «ustav», «usaldusväärne», ka «usaldav» – tuleneb verbist πείθω – «veenma», «veendunud olema», «usaldama», «usalduma», ka «kuulda võtma/kuuletuma».

Rõõmupeole – εἰς τὴν χαρὰν – sõnasõnalt: «rõõmu/rõõmusse».

Tean – ἔγνων – «teadsin». Sõna γινώσκω tähendab «tundma õppima», «tunda saama», «teadma», «mõistma», «taipama», «[jätkuva, kasvava kogemuse kaudu] tunnetama».

Vali – σκληρός – sõna σκληρός tähendab «kõva», «karm», «järsk», «jõhker», «jäik», «järeleandmatu».

Mees – ἄνθρωπος – «inimene».

Halb – πονηρὸς – sõna πονηρός tähendab «kuri», «halb», «rikutud», «täis häda/ vaeva/viletsust».

Laisk – ὀκνηρὸς – sõna ὀκνηρός – «laisk», «loid» – tuleneb verbist ὀκνέω – «viivitama», «vastumeelsust osutama».

Andma – βαλεῖν – sõnasõnalt: «heitma», «viskama».

Pankurite kätte – τοῖς τραπεζίταις – sõna τραπεζίτης – «rahavahetaja», «liigkasuõõtja», «pankur» – tuleneb sõnast τράπεζα – «laud».⁶

Oleksin saanud...kätte – ἐκομισάμην – sõna κομίζω tähendab «tooma», «viima», «vastu võtma», «omandama», ka «[millegi/kellegi eest] hoolitsema», «[midagi (hankimise tähenduses)] muretsema».

⁶ Sõna «pank» tuleneb itaalia sõnast *banca* – «pink».

Vahekasuga – σὺν τόκῳ – sõna τόκος – «vahekasu», «intress» – esmaseks tähenduseks on «sündimine», «sünnitamine», ka «järeltulija», «laps».

Antakse – δοθήσεται – originaalis kasutatakse siin tuleviku ajavormi.

Tal on rohkem kui küllalt – περισσευθήσεται – originaalis kasutatakse siin tuleviku ajavormi: «tal saab olema rohkem kui küllalt», «tal saab olema ülikülluses/ ülevoolavalt».

Kõlbmatu – ἀχρεῖον – sõna ἀχρεῖος tähendab «kasutu», «[see, keda/mida] pole millekski vaja».

Pimedusse – εἰς τὸ σκότος – sõna σκότος – «pimedus» – tuleneb tõenäoliselt sõnast σκιά – «vari».⁷

Kaugele – τὸ ἐξώτερον – sõna ἐξώτερος tähendab «välimine».⁸

Seal on – ἐκεῖ ἔσται – originaalis kasutatakse siin tuleviku ajavormi: «saab olema».

Ulgumine – ὁ κλαυθμὸς – võiks tõlkida ka: «nutmine», «itkemine», «kaeblemine».

Sisuline analüüs

Matteuse evangeeliumi 25. peatükis on toodud ära kolm eshatoloogilise sisuga mõistujuttu. Esimene neist, tähendamissõna kümnest neitsist (Mt 25:1–13), kõneleb õigest valmistumisest Issanda tulekuks ja valmisolekust Ta vastu võtta, kolmas, tähendamissõna suurest kohtupäevast (Mt 25:31–46), vahetegemisest õigete ja ülekohtuste vahel, kellest esimesed on pühendunud omakasupüüdmatult oma ligimete ja nende kaudu Issanda teenimisele ning kelle päralt on taevane kuningriik, teised aga on olnud hoolimatud ja armastusetud ning peavad minema igavesse karistusse.

Nende kahe vahele mahub tähendamissõna talentidest (Mt 25:14–30), mille mõistmiseks on oluline pidada silmas kahest ülalnimetatud tähendamissõnast kujundatud konteksti: ka selle mõistujutu kulminatsiooniks on Issanda taastulek ning aru andmine Tema kohtujärje ees.

⁷ Pimedus ei eksisteeri iseseisvalt, vaid tekib valguse varjamise/varjutamise tulemusena.

⁸ 1739. aasta Piiblis: «keigesüggawama»; 1968. aasta piiblitõlkes: «kõige äärmisemasse».

Tähendamissõna talentidest on iseenesest äärmiselt lihtsastimõistetav: on selge, et siin on juttu kahest vastandlikust mõtte- ja tegutsemisviisist, ning sama selge on see, kumba Jeesus toob eeskujuks ja kumba Ta taunib. Siiski tuleb tõdeda, et sellest tähendamissõnast õigesti arusaamise eelduseks on vaja mõista, et Jeesus ei kõnele siin mitte üleüldiselt kõigist inimestest, vaid oma jüngritest ning neistki mitte [niivõrd] üksikisikutena, vaid kogukonnana ehk kogudusena.

Tähendamissõna peategelasena nimetatud inimene, kes on end võõrsile asutamas, kujutab Jeesust ennast, kes teab, et Ta on peagi oma jüngrite keskelt lahkumas. Talendid, mis isand oma sulaste – või õigemini orjade – kätte usaldab, on needsamad taevariigi saladused, millest Jeesus kõneles oma jüngritele Mt 13:11j: «Teile on antud mõista taevariigi saladusi, neile aga ei ole, sest kellel on, sellele antakse, ja tal on rohkem kui küllalt, aga kellel ei ole, sellelt võetakse ära seegi, mis tal on.», ning millele Jeesus viitab ka Mt 11:25: «Ma tänan Sind, Isa, taeva ja maa Issand, et Sa selle oled peitnud tarkade ja mõistlike eest ja oled selle ilmutanud väetitele!» Võib ka öelda, et jüngrite kätte antud varanduseks on Matteuse evangeeliumi lõpul seisev misjonikäsk: «Minge siis, tehke jüngriteks kõik rahvad, ristides neid Isa ja Poja ja Püha Vaimu nimesse ja õpetades neid pidama kõike, mida mina olen teil käskinud! Ja vaata, mina olen iga päev teie juures ajastu lõpuni.» (Mt 28:19j)

Siit tuleneb, et Jeesus ei kõnele tähendamissõnas talentidest mitte kolmest (või kahest) erinevast inimeste kategooriast, vaid tegemist on kõigi jüngrite, kogu kristlaskonna hoiatamisega, et nad võtaksid nende kätte usaldatud tõsiselt, mõistaksid selle väärtust ja toimiksid sellega nii, nagu on kohane heale ja ustavale sulasele, mitte nagu too, kes ei tundnud ära oma kutsumust ega toiminud selle vääriliselt.

Seda, et tegemist on millegi äärmiselt väärtuslikuga, näitab tähendamissõnas orjadele üle antud rahasumma: tegemist oli vähemalt neljateistkümne aasta palgaga – siin tuleb aga meeles pidada, et Jeesus ei räägi tähendamissõnas mitte palgalistest sulastest, vaid orjadest, kellele ei pruugitud üldse palka maksta, kuna nad olid peremehe ülalpidamisel ja tema omandus, ning kellel ei olnud õigust oma isandalt midagi nõuda. See on oluline meeldetuletus, et Jeesuse jüngrid on Tema omad, nad on Tema poolt ostetud (lunastatud) ja Ta ei võlgne neile midagi. Orjade kätte usaldatud tohtu hõbedakogus näitab lisaks selle materiaalsele väärtusele ka isanda suuremeelsust ja usaldust, mis tal oli oma orjade suhtes – ning sellest tulenevalt orjade tohtut vastutust ja neilt eeldatavat ustavust.

Oma varandust orjadele üle andes ei toimi isand mõtlematult, kuna ta annab igaühele vastavalt tema võimetele. Kristlaskonna seisukohalt vaadates tähendab see, et Issand ei oota oma kirikult midagi, mis käiks talle üle jõu – ning kirik ei tohi hetkekski unustada, et see, millega ta on kutsutud teenima ja oma Issandale «kasumit» tootma, ei ole mitte tema oma, vaid kuulub Issandale, nagu ta isegi.

Nii esimene kui teine ori esindavad kristlaskonda ja kirikut nii, nagu see olema peab: teenimisvalmina, ustavana, innukana. Kristlased peavad mõistma, kui hindamatult kallis aare on nende hoolde usaldatud, ning seda mitte endale hoidma, vaid kasutama ja jagama nii, et see tooks tagasi vähemalt samavõrra, kui on välja antud. Just seda väljendavad ka kolmandale orjale suunatud karmid sõnad: selle asemel, et tema kätte antud talent maha mätta, oleks sulane pidanud sellega midagigi ette võtma, et kasvõi minimaalset tulu saada – paraku ei hoolinud too ori ei oma isandast ega tema varast, toimides ühtaegu nii isekalt kui ka täiesti ebamõistlikult.

Issanda käest vastu võetud vara kasutades ja välja jagades ei kaota kirik midagi ning pärib viimselt kõike senist kirjeldamatult ületava armutäiuse. Isand kiidab nii viiest talendist kümme kui kahest neli «teinud» sulast nende tubliduse ja ustavuse eest, vastandades praeguse pisku tulevasele paljule ning öeldes lõpuks: «Mine oma isanda rõõmusse!» Just «rõõmusse», mitte «rõõmupeole», nagu seisab viimastes eestikeelsetes tõlgetes, kuna see, mis Issandale ustavaks jäänud kirikut ees ootab, ei ole mitte midagi neist n-ö väljaspool seisvat, vaid tegemist on taolise rõõmu ja õndsuse täiusega, mis haarab sellesse mineja üleni ning mille mitte ainult *osaliseks*, vaid *osaks* saavad need, kes sellesse lähevad, sest kellel on, sellele antakse, ja tal saab olema rohkem kui küllalt, ülevoolavalt.

Vastandiks on need, kes kaotavad kõik – selle vähesegi, mis nad arvavad endil olevat. Või õigemini: kes on juba kõik kaotanud, sellest hetkest peale, mil nad pole usaldanud oma Issandat, vaid on pidanud Teda karmiks, valjuks, ülekohtuseks valitsejaks, kelle ees tuleb hirmu tunda, sest Ta olevat hoolimatu ja lausa jõhker, löigates sealt, kuhu Ta pole külvanud, ning kogudes kokku sealt, kuhu Ta pole midagi puistanud.

Mida tähendab taoline suhtumine Issandasse? Kas saab olla midagi veel ülekohtusemat ja tänamatumat? Tema, kelle läbi kõik on loodud, kelle armust me oleme olemas ja elame, kes hoolitseb meie eest päevast päeva, kes on saanud üheks meie seast, et olla Immaanuel, «Jumal meiega», ning anda ennast meie eest – kas on võimalik Teda kuidagi veel sügavamalt solvata kui Teda halastamatuks ja hoolimatuks pidades? Tähtsusetuna kirjeldus isandast ei anna mingit kinnitust sellele, mismoodi kolmas ori oma isandat iseloomustab – vastupidi, algusest peale on ilmselgelt näha, kui helde ja suuremeelne ta on.

Pigem käib kõik see, mida ori oma isandale ette heidab, tema enda kohta: ta on kuri, laisk, hoolimatu – viimaks ütleb isand tema kohta lausa, et ta on kõlbmatu, täiesti kasutu, ning just seetõttu saab ta kätte täpselt selle, mille on ise endale valmistanud: ulgumise ja hammaste kiristamise «välimises pimeduses», seal, kuhu ei ulatu ükski valgusekiir.

Milline hirmuäratav pilt see on, kui tuletame meelde, et Jeesus räägib siin endast ja oma jüngritest, s.t kirikust! Kas on võimalik, et kirik, kristlaskond, muutubki tolle kolmanda orja sarnaseks? Kui Jeesus taolise hoiatava pildi maalib, siis järelikult on see võimalik – me peame endale sellest äärmise tõsidusega aru andma ja küsima, kuidas sellest hoiduda.

Ainus võimalus taolisest hukatuslikust langusest hoidumiseks on mitte unustada, kes on meie isand ja kes me ise oleme, ning seda meeles pidades elada ja töötada usalduses ja ustavuses, teades, et Issand on oma suuremeelsuses varustanud meid kõige vajalikuga mitte ainult meie endi õndsuseks, vaid ka meie kaasinimeste hingede päästmiseks.

Nagu näitab järgnev tähendamissõna suurest kohtupäevast, ei tähenda see ainult evangeeliumi kuulutamist ja sakramentide jagamist, vaid ligimeste teenimist kõigis nende vajadustes, ka kõige igapäevasesmates. Siiski ei tohi unustada, et eeskätt peab Jeesus oma jüngrite kätte usaldatud talentide all silmas «taevariigi saladusi»⁹, s.t evangeeliumi päästvat rõõmusõnumit ja jumalikke armuvahendeid, mille kaudu Tema poolt toodud lunastus inimeste juures teostub.

Jutluseks

EELK Kirikukäsiraamatu järgi on Nelipühale järgneva kümnenda pühapäeva teemaks «Ustavus Jumala andide kasutamisel». Teemat selgitatakse järgmiselt: «Pühapäeva piiblilugemised kutsuvad meid Jumalalt saadud ande ustavalt, arukalt ja vastutustundlikult kasutama. Tema tegutsemist iseloomustab kõigis elu olukordades ustavus isegi pisimas.»

Kirikukäsiraamatu lugemiskava järgi on teise lugemisaasta Vana Testamendi lugemiseks (Õp 14:21–22.25.31) õpetussõnad mõistlikkusest ja rumalusest, sh tõdemus, et mõistlikkuse juurde kuuluvad ka õiguse tegemine ja halastus, kuna ülekohtuselt toimides kahjustab inimene eeskätt iseennast: kes kellegi vastu eksib, see eksibki ära, ja kes kavatseb kurja, see leiabki kurja.

Teise lugemisaasta Epistliks (2Kr 8:9–15) on lõik apostel Pauluse üleskutsest Korintose kogudusele annetada puudust kannatavate koguduste heaks. Paulus toob korintlastele eeskujuks nii Makedoonia koguduste üle ootuste ennastalgavuse kui Kristuse enda, kes, nagu apostel korintlastele südamele paneb, «kuigi Ta oli rikas, sai teie pärast vaeseks, et teie saaksite rikkaks Tema vaesusest» (2Kr 8:9).

⁹ «Nõnda siis peetagu meid Kristuse sulaseiks ja Jumala saladuste majapidajaiks. Ent majapidajailt nõutakse, et nad oleksid ustavad.» (1Kr 4:1j)

Evangeeliumi keskmes on ühelt poolt Issanda suuremeelsus, heldus ja ustavus ning teiselt poolt Tema jüngritelt oodatav ustavus ja suuremeelsus Issanda ülikalike armuandide vastuvõtmisel ja tarvitamisel, s.t jagamisel. Jumala armu ainult endale hoidmine näitab, et sellest osasaanu ei ole mõistnud ei Jumalat ega Tema armu väärtust, sest kui ta seda mõistaks, ei saaks ta teha muud, kui «kohemaid» seda jagama tõtata. See, kes Jumala armu välja jagab, ei jää sellest ilma, vaid kogeb seda juba siin elus üha enam ja enam ning tulevases elus ülevoolavalt. See aga, kes Jumalat ega Tema armu hinnata ei oska, ei koge muud kui hirmu ja kahtlusi praeguses elus ning igavikus jääb tema osaks ulgumine ja hammaste kiristamine (jõuetu, tõeliseks kahetsuseks võimetu tigidusena selle pärast, millest teatakse end ise ilma jätnud olevat). Jumalalt saadud talenti maha mattes matab tänamatu ja usaldamatu ori maha nii iseennast kui oma tulevikulootuse, seda aga, kes oskab neid hinnata ja jagada, ootab ees minemine Issanda rõõmusse.

Siin on oluline meeles pidada, et Jeesus ei kõnele tähendamissõnas talentidest mitte niivõrd üksikutest kristlastest, kuivõrd oma jüngrite kogukonnast tervikuna, s.t kirikust, kelle kutsumus on jagada Issanda rõõmusõnumit ning päästa Temalt saadud talentide – armuvahendite – abil võimalikult palju hingi. Samas on enesestmõistetavalt selge, et kirik koosneb üksikutest kristlastest, kellel igalühel on oluline osa selle vastutuse kandmisel.

Jutluse võib üles ehitada näiteks järgmiste punktidenä:

1. Jeesus räägib Matteuse evangeeliumi 25. peatükis kolm tulevikku suunatud, ent samal ajal ka olevikku silmas pidades äärmiselt olulist tähendamissõna. Esimene neist, tähendamissõna kümnest neitsist, toonitab Issanda tulemiseks valmistumise ja valmis olemise tähtsust. Kolmas kõneleb suurest kohtupäevast, mil need, kes on teeninud oma ligimesi ja nende kaudu Issandat, pärivad taevase kuningriigi, ning need, kes on elanud hoolimatuses ja armastuses, peavad minema igavesse karistusse. Nende kahe vahel seisab tähendamissõna talentidest: isandast, kes usaldab reisile minnes oma varanduse orjade kätte ning pärib tagasi tulles nende käest aru, kuidas nad on nende kätte antuga toiminud.
2. Need orjad, kes on isanda käest saadud õigesti hinnata osanud ja tarvitanud ning ustavalt tööd tehes oma isandale kasu toonud, saavad kiita ja võivad minna oma isanda rõõmusse. Nad teavad, et see, mis on nende kätte usaldatud, ei kuulu neile ega ole ainult endale hoidmiseks – õigupoolest on nad järginud isanda enda eeskujut: nagu tema on suuremeelne ja helde, nii on nemadki; nagu teda võib usaldada, nii on nemadki ustavad ja usaldusväärased. Nad teavad, kes on nende isand, ja nad teavad, kes nad ise on – ning isand näitab oma heldust ja suuremeelsust sellega, et kingib neile nende ustavust nähes veelgi enam. Kolmas ori on hoopis teistsugune: ta ei mõistnud ega hinnanud ei oma isandat ega seda, mis ta oli tema käest saanud. Sellega näitas ta oma tänamatust ja hoolimatust – võib ka

öelda, et oma armastusetust, kuna tal polnud mingit soovi oma isandale rõõmu valmistada ega teisi temalt saaduga teenida. Nii jättis ta ka isennast rõõmust ilma – talle ei jäänud midagi peale hirmu ja usaldamatuse ning just see oli tema osaks ka igavikus – pimeduses, kuhu ei ulatu ükski valgusekiir, kus on vaid ulgumine ja hammaste kiristamine.

3. Isand selles tähendamissõnas kujutab Jeesust ennast. Sulased kehastavad Tema jüngreid, s.t kirikut, kelle kätte on usaldatud evangeeliumi rõõmusõnum Jumala armust Jeesuses Kristuses ning armuvahendid selle rikkuse jagamiseks. Issand on usaldanud oma armuvarad, taevariigi saladused, kiriku kätte, et kirik töötaks nende abil hingede päästmiseks – kui me seda teeme, siis võime kord minna kõike praegust mõõtnatult ületavas armurikkuses oma Issanda rõõmusse, kui oleme aga laisad ja truudusetud, siis ootab meid ulgumine ja hammaste kiristamine. Mingit muud valikut kiriku ees pole: kas olla Jumala saladuste ustav majapidaja või kõlbmatu, kasutu ori, kes viimaks kaotab kõik. Tõsiasi, et Jeesus taolise tähendamissõna rääkis, näitab, et see oht on reaalne – samal ajal aga kinnitab see meid ka teadmises, et Issanda tõeline tahtmine on võimalikult paljude hingede päästmine ning et meil Tema jüngritena, Tema kirikuna, on selle juures äärmiselt oluline roll.